

В. В. Німчук

Епіграфіка

ЕПІГРАФІКА (від [епі...](#) і [графіка](#)) – допоміжна філологічна й історична дисципліна, об'єктом дослідження якої є давні тексти – написи на стінах та архітектурних деталях споруд, на камені, глині, цеглі, кераміці, дереві, кістці, шкірі, вишиті на тканині, викладені мозаїкою тощо. Залежно від техніки письма виділяють різновиди епіграфем: інскульпти – написи, вирізані чи вигравійовані на твердому матеріалі; дипінті – зроблені пензлем; [графіті](#) – видряпані гострим предметом. Сукупність написів – епіграфія. За змістом розрізняють написи світські й конфесійні (реліг.), за соц. функціями – офіц. (тексти, створені за вказівкою або дозволом світської чи церк. влади) і неофіц. (приватні). Офіц. епіграфіми – на княжих монетах та печатях, на печатях вищого духовництва і знаті, пам'ятні написи на стінах споруд, скелях, каменях, дипінті на фресках та іконах, написи на могил. плитах визнач. діячам тощо. Неофіц. характер мають написи, зроблені приват. особами, найчастіше представниками серед. і нижчих верств (ремісниками, купцями, прочанами та ін.) на предметах побуту й ужитк. мистецтва, знаряддях праці, зброї, надгробках тощо. Епіграфія буває різноманітною: записи літопис. характеру про важливі істор. та місц. події, повідомлення про побудову споруди, її мист. оздоблення, дарчі написи на спорудах, іконах, дзвонах, хрестах, предметах церк. ужитку, поминал., вотивні (обітниць), епітафії тощо. Поміж дипінті (на іконах і фресках) і мозаїк трапляються цитати чи перифрази з творів реліг. літ-ри. Серед графіті 11–13 ст. Софій. собору виявлено ориг. пам'ятки давньорус. літ-ри й повчал. сентенції (можливо, уривки з проповідей). Багато давньоукр. і староукр. написів у Києві – у Софій. соборі (дипінті, мозаїка, графіті), Кирилів. церкві (інскульпт, дипінті, графіті). Багата епіграфія давніх споруд Чернігова, Галича, ін. старовин. міст України. Вишитий давньорус. напис зберігся на вбранні з Чингул. могили pobl. с. Заможне Токмац. р-ну Запоріз. обл. Найдавніші написи на теренах України походять із грец. поселень антич. держав Пн. Причорномор'я 6–5 ст. до н. е. Епіграфічні тексти – цінне джерело для вивчення історії народу, його культури, літ. і розмов. мов, важливе свідчення знач. рівня освіти.

Рекомендована література

1. Рыбаков Б. А. Русская эпитафия X–XIV вв. (Состояние, возможности, задачи) // История, фольклор, искусство славян. народов. Москва, 1963;
2. Корпус боспорских надписей. Москва; Ленинград, 1965;
3. Высоцкий С. А. Древнерусские надписи Софии Киевской XI–XIV вв. К., 1966. Вып. 1;
4. Надписи Ольвии. Ленинград, 1968;
5. Мединцева А. А. Древнерусские надписи Новгородского Софийского собора XI–XIV века. Москва, 1978;
6. Высоцкий С. А. Киевские граффити XI–XVII вв. К., 1985;
7. Німчук В. В. Давньокиївські написи – пам'ятки літератури XI–XIII ст. // Писемність Київ. Русі і становлення укр. літ-ри. К., 1988;
8. Соломоник Э. И. Каменная летопись Херсонеса. Греческие лапидарные надписи античного времени. К., 1990;
9. Рождественская Т. Древнерусская эпитафия. С.-Петербург, 1991.

Бібліографічний опис:

Епіграфіка / В. В. Німчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-17928>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).